

regime from authoritarian to democratic. The author pays particular attention for such problem as the corruption like a component in the formation of a democratic regime

The article includes recommendations for governing class to deal with urgent for our states cases. These recommendations will contribute to a stable and dynamic development and increasing the level of stability in matters of national security.

Key words: political regime, national security, democratic state, transformation.

УДК 321.01

К. К. ГАВРИЛЮК

ПОДОЛАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА

Проаналізовано особливості інформаційної політики держави за умов гібридної війни та політичної кризи. Розглянуто основні інформаційно-комунікативні прийоми та технології інформаційних атак та визначено основні завдання влади в напрямку формування інформаційного простору та захисту національних інтересів у контексті інформаційної безпеки.

Ключові слова: політична криза, інформаційна політика, інформаційний простір, гібридна війна.

Гаврилюк К. К. Преодоление политического кризиса в Украине в условиях гибридной войны: информационная составляющая

Проанализированы особенности информационной политики государства в условиях гибридной войны и политического кризиса. Рассмотрены основные информационно-коммуникативные приемы и технологии информационных атак и определены основные задачи власти в направлении формирования информационного пространства и защиты национальных интересов в контексте информационной безопасности.

Ключевые слова: политический кризис, информационная политика, информационное пространство, гибридная война.

Havryliuk Karina. Overcoming of political crisis in Ukraine during hybrid war: informational component

The article analyzes the features of state informational politics in terms of Hybrid war and political crisis, overviews the basic techniques of information and communication technologies and information attacks, defines the main tasks of the authorities

towards the modeling of media landscape and protection of national interests in terms of information security

Key words: *political crisis, informational politics, hybrid war, information security.*

Налагоджений механізм взаємодії органів державної влади з представниками ЗМІ, ефективна та відкрита інформаційна політика держави, наповнення інформаційного простору ключовими повідомленнями на сьогодні є одними з основних завдань влади у напрямку зміцнення національної інформаційної безпеки. Події останніх років, розгортання конфлікту з сусідньою державою, поглиблення системної політичної кризи змусили українських політиків, можновладців, політичні інституції брати активну участь у формуванні інформаційного простору в Україні, розуміючи його величезний вплив на громадські настрої, становище у державі та поза її межами.

Питаннями інформаційної політики держави та роботи влади з інформаційним простором наразі активно займається низка політологів та українських дослідників, таких як П. Олещук, Л. Мудрак, Т. Попова, О. Кудина, А. Баровська, Д. Золотухін та ін. Проте ця тема ще не отримала достатнього висвітлення з точки зору політичної кризи та потребує додаткового вивчення з урахуванням особливостей новітніх засобів інформації та перебігу сучасних політичних криз.

Інформація є важливою складовою державної стратегії і такі поняття, як «контроль за інформацією», «могутність» і «впливовість» нерозривно пов'язані між собою. У політиці управління інформаційними ресурсами є надважливим напрямом роботи, органічною складовою стратегічного планування.

Інформація є ключовим елементом у процесі вирішення будь-яких суспільно-політичних питань. Стан політичної реальності переважно визначають не самі політичні процеси та явища, а інформація про них, точніше її інтерпретація учасниками комунікації¹.

Водночас політичний процес постійно супроводжується кризовими явищами, оскільки політика передбачає наявність постійного зіткнення інтересів індивідів та великих соціальних груп. Політика є публічною сферою, тому будь-яка серйозна політична криза одразу

перетворюється на колективну тему для обговорення, включається у сферу загальносуспільного політичного дискурсу, перетворюючись на комунікативний феномен та наповнює інформаційний простір судженнями суспільства, припущеннями лідерів думок, розслідуваннями журналістів, хибною інтерпретацією зацікавлених сторін².

Будь-яка кризова ситуація, що виступає своєрідним порушенням традиційного та звичного стану справ у політичній системі суспільства, одразу викликає належну увагу та стурбованість з боку громадян, відображаючись у суспільному політичному дискурсі й може завдавати значного впливу на громадську думку, суспільні політичні настрої а, отже, і на політичний процес. Як явище політичного дискурсу, кризова ситуація може впливати на суспільство негативно, посилюючи стурбованість, соціальну фрустрацію, панічні настрої тощо, тим самим, посилюючи негативний вплив кризи.

Суспільство часто не може отримати цілісне уявлення про суспільно-політичну ситуацію, вірно оцінити перебіг подій, що призвели до кризи, встановити причинно-наслідкові зв'язки у кризовій ситуації. Тож криза для них може бути раптовим та незрозумілим явищем, а отже, у межах політичної комунікації може формуватися «дискурс вини», що виражається у пошуку відповідальних за суспільні проблеми. Тоді суспільно-політичний дискурс може набути виразних анти-владних (а потенційно і опозиційних) рис.

Тож очевидно, що для управління ситуацією кризи, насамперед, потрібно використувати інформаційний простір, і тим самим тримати під контролем процес формування комунікативного політичного простору. В контексті вирішення кризової ситуації актуалізується роль ЗМІ, тому налагодити з ними активну співпрацю – одне з першочергових завдань комунікатора (в даному випадку уряду, парламенту чи інших владних інститутів³.

Робота влади з інформаційним простором покликана попереджувати кризові явища, коригувати їх висвітлення, поширювати правдиву та чітку інформацію, не допускаючи розповсюдження чуток. Можливості, які надають комунікації для подолання політичної кризи достатньо широкі, але їх інструментальне використання обмежується позицією влади та власників засобів масової інформації. А від кореляції цих позицій і розуміння стратегічного виграшу

всіх учасників комунікації залежить не тільки ефективність тих чи інших інформаційно-комунікаційних технологій та процесів, але й перспективи розвитку суспільства й держави⁴.

Важливим аспектом ефективної реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є питання інформаційної відкритості органів влади та місцевого самоврядування, що не можливо забезпечити без дійсно незалежних суспільних засобів масової інформації, а також належного законодавства в напрямку інформаційного простору. Розробка і запровадження Україною системи суспільного мовлення є частиною порядку денного щодо імплементації Угоди про Асоціацію України та ЄС.

Соціально-політична криза 2013 – 2014 рр. зробила серйозний поштовх у розвиток нових медіа. Україна в контексті європейської інтеграції має певні зобов'язання щодо розвитку певних напрямів інформаційного суспільства та власної інформаційної політики. Завдання, цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні були визначені ще у 2007 р. із ухваленням Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки»⁵. Цей закон став концептуальною основою для розробки завдань щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні та визначив інформаційний напрям державної політики одним із пріоритетних. Окрім того парламентом ухвалено Закон України «Про суспільне телебачення і радіомовлення»⁶.

Однак відсутність дієвої організаційної структури, яка могла б забезпечити координацію зусиль всіх органів державної влади для широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в державне управління гальмує становлення відкритого інформаційного простору в Україні, який би працював на користь репутації держави.

Вітчизняне законодавство в інформаційній сфері має низку прогалин, зокрема в питаннях створення, поширення та використання інформації, формування правових умов для забезпечення плюралізму, прозорості та неупередженості діяльності ЗМІ, вдосконалення захисту інтелектуальної власності в умовах поширення Інтернет-технологій тощо.

Зважаючи на це, необхідним є вдосконалення українського інформаційного законодавства – розробка та прийняття Інформацій-

ного кодексу України, який чітко визначить суб'єктів, максимально врахує їх права, забезпечить єдині підходи та принципи до регламентації відносин в інформаційному просторі⁷.

Щодо інформаційної безпеки – це питання наразі як ніколи актуальне, з огляду на те, що з початку 2014 року Україна перебуває в стані безпрецедентної інформаційної війни з державою-агресором РФ. Після Революції Гідності розгорнулася широкомасштабна антиукраїнська інформаційна експансія російської державної пропагандистської машини з метою дискредитації європейської інтеграції України та дій нової української влади⁸.

Поступова та цілеспрямована підготовка інформаційного підґрунтя у друкованих та електронних ЗМІ, зокрема активне насичення мережі інтернет дезінформаційними матеріалами, залучення до процесу формування квазіреальності як політичних діячів, так і відомих представників культури, науки є прикладом вдалого втілення механізмів гібридної війни, кульмінацією якої стало проведення так званого референдуму і включення Криму та м. Севастополя до складу РФ⁹.

Однією з основних тенденцій українського інформаційного ринку, як Криму, так і України в цілому, було те, що він розвивався не як бізнес, а як ідеологічне поле битви, та використовувався саме для інформаційних війн.

Технологія інформаційної блокади, що активно застосовувалась під час анексії Криму, була спрямована на формування інформаційного вакууму для українських засобів масової інформації в АРК з метою безальтернативного подання фактів про події в Україні та Криму, забезпечуючи єдину інтерпретацію подій¹⁰.

Використання медіаторів – «лідерів думок» – стало одним з найбільш популярних прийомів кремлівських ЗМІ. У якості таких посередників у різних ситуаціях і для різних соціальних груп і прошарків виступали неформальні лідери, політичні діячі, представники релігійних конфесій, діячі культури, науки, мистецтва, спорту, військові – для кожної категорії населення обирався свій авторитет.

Досить потужно та ще задовго до анексії Криму РФ використовувала такий маніпулятивний прийом як переписування історії. Це прийом є ефективним в довготривалій перспективі, коли потрібно

поступово сформувавши потрібний світогляд. Він діє завдяки руйнуванню історичної пам'яті через канали радіо і телебачення, пресу, театральні вистави, кінофільми, книги, лекції тощо. Таким чином, будується ілюзорний світ, який сприймається як справжній. Сформована картина історичної дійсності «стирається» зі свідомості людини шляхом підміни фейковими даними.

Незважаючи на те, що ще у 2008 році у доповіді колегії Держкомтелерадіо «Про стан інформаційного простору Автономної Республіки Крим», було зазначено, що «територія півострова перебуває під потужним інформаційним впливом сусідніх країн», а «на території автономії проводяться інформаційно-психологічні кампанії, які дезінформують суспільство, несуть загрозу територіальній єдності країни» українська влада не звернула достатньої уваги на вже очевидні ознаки загрози національній безпеці та не вжила необхідних заходів. Ще одним фактором небезпеки залишався тиск на журналістів з політичних мотивів та зростання закритості влади. Все це стало додатковим чинником втрати Україною частини її території¹¹.

Що ж стосується ситуації на Сході – від самого початку свого заснування самопроголошені республіки вдавалися до різного роду інформаційно-пропагандистських заходів. Інформаційна діяльність терористичних організацій на Сході України має очевидні ознаки ретельно підготовленої інформаційно-психологічної операції, що ведеться всіма можливими каналами комунікації.

Самопроголошена «Луганська народна республіка» заявила про рішення обмежити мовлення на своїй території 23 українських і 1 російського телеканалів¹². Так звана «Рада міністрів ЛНР» прийняла постанову «Про обмеження телевізійного мовлення деяких телеканалів на території республіки», в якій наголошувалось, що «з метою забезпечення національних інтересів ЛНР, враховуючи, що в продукції деяких іноземних засобів масової інформації містяться відомості і матеріали, які заподіюють шкоду національній безпеці, спрямовані на пропаганду війни, а також спричиняють інші порушення законодавства ЛНР¹³.

Завдяки потужному інформаційному впливу з боку агресора, пересічні громадяни Слов'янська, Краматорська, Маріуполя, Донецька та інших міст сходу довіряли пропагандистським матеріалам бойовиків та протидіяли українським військовим¹⁴.

Ці процеси побудови «сепаратистської державності» відбувалися за масштабної військової, матеріальної, інформаційної допомоги і координації Російської Федерації¹⁵.

Ще одним майданчиком для поширення антиукраїнських пропагандистських настанов стали навчальні заклади «ДНР / ЛНР», де відбувається викорінення української мови і взагалі всього, що пов'язане з Україною¹⁶.

На територіях «ЛНР-ДНР» була налагоджена ретрансляція російських телевізійних каналів та радіостанцій, а також трансляція власних програм (наприклад, телеканал «Луганськ 24»). Український контент практично відсутній, сигнал «глушиться», або «перебивається» зустрічними трансляціями сепаратистів. Зона покриття цих трансляцій включає й деякі підконтрольні уряду українські території, суміжні з зоною «ЛНР-ДНР», включаючи райони дислокації частин ЗСУ¹⁷.

Домінування з весни 2014 року деструктивної ворожої пропаганди та дезінформації у телерадіопросторі окупованих територій Сходу стало одним з вирішальних чинників значної поширеності серед населення антиукраїнських настроїв та сепаратистської риторики. З іншого боку, ці настрої стимулюються недостатньою професійною добросовісністю українських мовників.

Українській державі на даний момент вдалося лише частково виконати завдання повернення контролю над телерадіопростором окупованих та звільнених територій. Зокрема, станом на кінець листопада 2015 року: а) відновлені трансляції основних українських національних та регіональних ТРК на більшій частині звільнених та суміжних із зоною АТО територій; б) відновлені ефірні трансляції низки українських загальнонаціональних, регіональних телеканалів, радіостанцій на частині окупованої території; в) на підконтрольних уряду територіях відновлено діяльність Донецької та Луганської філій КРРТ і ОДТРК; г) на передовій в зоні проведення АТО встановлено 180 комплектів супутникового телебачення з українським пакетом мовлення; г) розпочато виробництво і трансляцію українського контенту, призначеного спеціально для аудиторії окупованої частини Донбасу тощо¹⁸.

Ще з березня 2014 р. держава робить певні кроки щодо захисту від інформаційної агресії на загальнодержавному рівні. Політична

криза останніх років змусила владу використати інституційний підхід щодо формування комунікативної політики в українському суспільстві. У 2014 р. з'явилося Міністерство інформаційної політики (МІП) України. Ключові завдання МІП – це: розробка стратегії інформаційної політики України та концепції інформаційної безпеки держави; координація органів влади в питаннях комунікації та поширення інформації та ін.¹⁹

Також відповідно до рішення РНБО України від 1 березня 2014 року “Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України”²⁰, національна рада України з питань телебачення та радіомовлення закликала провайдерів програмних послуг тимчасово утриматися від ретрансляції низки російських телеканалів (зокрема “Вести”, “Росія 24”, ОРТ, “РТР Планета”)²¹. Станом на вересень 2014 р. було заборонено в'їзд в Україну 35 представникам російських ЗМІ, припинено мовлення в ефірних і кабельних мережах 15 російських телеканалів, заборонено показ окремих російських фільмів і телесеріалів, у яких героїзуються російські силові структури. А 17 травня 2017 року набув чинності указ Президента про блокування в інтернеті доступу до ресурсів Mail.ru, “ВКонтакте”, “Однокласники” і Яндекс²².

Ще одним кроком до захисту національних інтересів, зокрема української мови, став законопроект, який передбачає встановлення квот на телепрограми та радіомовлення українською мовою. Усі ефірні аналогові й цифрові, а також супутникові телеканали мають забезпечувати частку передач новин українською мовою не менше 75% загальної тривалості всіх передач новин, поширених телеканалом у кожному з проміжків часу між 7.00 та 18.00 і між 18.00 та 22.00²³.

Держава у нових умовах глобалізації інформаційного простору та інформаційних війн зобов'язана привести медіа-законодавство України до європейських стандартів, забезпечити збереження національних інтересів, вживати своєчасні заходи для захисту вразливих груп населення від потенційно шкідливого контенту, не перешкоджаючи при цьому реалізації права на свободу слова²⁴.

Юрій Костюченко, аналітик з безпекових питань, виконавчий секретар Комітету із системного аналізу Президії НАН України за-

значив, що підходи до формування політики у сфері інформаційної безпеки повинні визначатися тим типом викликів, з якими маємо справу. Проти України ведеться війна так званого «нового типу» і для того, щоб ефективно оборонятися, зокрема, й інформаційно, треба розуміти природу цього явища. У певному сенсі, війни нового типу є поверненням до старих форм конфліктів, притаманних суспільствам зі слабкою державністю, які були поширені, наприклад, у середньовічній Європі, але вже на новому етапі розвитку глобального суспільства²⁵.

Такі війни, як правило, більше схожі на «підприємства зі спільним інтересом». Тобто, ворогуючі сторони зацікавлені в розвитку війни, а не прагнуть виграшу чи програшу, як з політичних, так і з економічних причин. Агресор провокує конфлікт не для перемоги у класичному варіанті, а для того, щоб цей конфлікт якомога довше продовжувався.

Державними інститутами має застосовуватися комплексна інформаційна стратегія, спрямована на протидію самовідтворенню та поширенню конфлікту і має бути спрямована на протидію впливам, які здійснюються на суспільство в рамках інформаційних війн, що є складовими війн нового типу.

Якщо поширення асиметричних конфліктів із застосуванням гібридних інструментів впливу є природною еволюцією методів ведення війн, яке пов'язано із технологічним розвитком людства і процесами глобалізації, то спроби протистояти цим процесам через відмову від застосування нових технологій і намагання замкнутися у власному середовищі є неадекватною відповіддю на цей виклик. Бажання «закритися» у кордонах чи інформаційному вакуумі призведе до деградації і поразки.

Дискусія має сприяти позитивній деміфологізації. Наприклад, позаяк у війнах нового типу існують великі невизначеності статистики втрат, інформаційна політика має сприяти підвищенню достовірності оцінок параметрів конфлікту.

Також новітні війни, попри те, що на перший погляд виглядають абсурдними, використовують цілком раціональні інструменти для досягнення своїх цілей. Тому потрібно звернути увагу на інструментальний бік конфлікту, раціоналізацію та універсалізацію пропагованих тез²⁶.

Отже, оскільки, метою насильства у сучасних конфліктах, і в тому, який інспірований в Україні, є не стільки військова сила супротивника, скільки цивільне населення, то саме комплексний захист цивільного населення має стати не лише головною метою, але і основним інструментом протидії загрозам таких конфліктів.

Незалежний експерт з питань інформаційних війн і конкурентної розвідки, позаштатний радник міністра інформаційної політики України Дмитро Золотухін стверджує, що створене Міністерство інформаційної політики поки не може бути повноцінним інструментом боротьби з пропагандою²⁷. Офіційний орган, який здійснює інформаційну політику держави, не може застосовувати маніпуляції – він перебуває у жорсткому правовому полі. Якщо Russia Today та інші російські медіа витрачають мільярди доларів, щоб переконати, що «розп'ятий хлопчик» існує, то простими спростуваннями неможливо владнати ситуацію.

Щодо підтримки та допомоги у напрямку інформаційної безпеки з боку Європейського Союзу, потрібне розуміння у суспільстві, що в Європі важливим фактором, який впливає на прийняття рішень, є великі транснаціональні компанії, концерни, які вкладають гроші, в тому числі, в Росію. Тільки за останні два роки європейські корпорації вклали в російський великий бізнес до 50 млрд євро. І це незважаючи на санкції. Тільки Total, французька нафтогазова компанія, вклали у своє підприємство Novatek, що належить Геннадію Тимченку, другу Путіна, близько \$20 млрд. Звичайно, їм немає сенсу підтримувати санкції, якщо реально заробляють гроші на цих процесах²⁸.

Усі проблеми діяльності з інформаційним простором в Україні можна розподілити на ті, що викликані гібридною війною, та ті, що є системними. Війна на Сході України не лише спровокувала низку викликів, але й також надала нового звучання вже існуючим. Насамперед – це відсутність стабільності щодо забезпечення свободи слова. Ще одна проблема – якість процесів журналістської самоорганізації. Влада і журналісти постійно перебувають у стані протистояння щодо цього питання, оскільки в більшості випадків (на думку держави) журналісти не відчують своєї соціальної відповідальності, надають інформацію тенденційно, а навіть у разі

явних порушень журналістських стандартів не несуть зовсім ніякої відповідальності.

Також проблемними є непрозорість медіавласності, наявність замовних матеріалів у ЗМІ, непотужний рекламний ринок, а також втрата довіри до ЗМІ з боку суспільства. Водночас частина проблем перебуває в процесі вирішення. Зокрема, прийняття Закон України, який повинен сприяти відкриттю структури власності українських ЗМІ, почало функціонувати Суспільне телебачення.

Протистояння на Сході України створює додаткові проблеми, пов'язані з контролем України за інформаційним простором окупованих територій, своєї інформаційної присутності там, а також ряд складних етичних проблем пов'язаних з характером висвітлення подій, що відбуваються в зоні проведення АТО і характеру журналістської діяльності, щодо самих окупованих територій.

Із зростанням значення інформації в суспільному житті як ресурсу розвитку, з активізацією глобальних впливів на нації і держави набуває актуальності важливість збереження і постійного оновлення національного інформаційного простору. В умовах політичної кризи він є об'єктом першочергового ураження.

Працювати в форматі кризових комунікацій набагато важче, ніж робота на випередження – експерт зі стратегічних комунікацій Тетяна Попова пропонує наступні заходи покращення інформаційного супроводження для керівництва держави:

- прогнозування та ухвалення рішень щодо інформаційного супроводження владних структур має стати складовою ухвалення загальних стратегічних рішень;

- «аматорський формат» роботи себе вичерпав. Мають бути потужні інформаційно-аналітичні структури інформаційної підтримки урядових комунікацій. Їхній потенціал має бути розширено шляхом залучення структур громадянського суспільства та незалежних ЗМІ через цивілізовані формати державно-приватного партнерства;

- єдиний центр формування стратегічного нарративу;
- відновлення підготовки фахівців для сфери урядових комунікацій та кадрове супроводження їхньої кар'єри²⁹.

Через реалізацію таких заходів держава матиме змогу поступово перейти від урядових комунікацій у форматі «бити в дзвони»

до випереджувального формату: формування власного «порядку денного» в інформаційному просторі держави і світу, проведення випереджувальних заходів нейтралізації інформаційних загроз, підтримання прозорого та дієвого діалогу з основними цільовими аудиторіями.

1. *Климанська Л.* Комунікативний потенціал у політиці // Львівська політехніка. 2006. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11648/1/21_18Ukr_nas_ideya.pdf 2. *Олецьук П.* Кризові комунікації у політичному дискурсі // Освіта регіону. Серія: Політологія, психологія, комунікації. 2013. URL: <http://social-science.com.ua/article/304> 3. *Кудина О.А.* Комунікаційна політика в умовах політичної кризи: антикризові заходи та особливості їх застосування // Молодий вчений. 2014. №11 (14). С. 241. 4. *DPKPedia: The Definition Of A Crisis.* URL: <http://www.dpkpr.com/en/art/?83> 5. *Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки.* 2014. квітень. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16> 6. *Про суспільне телебачення і радіомовлення: Закон України № 1227-VII від 17.04.2014 р. (зі змінами від 10.04.2015 р.)* // ВВП України. 2014. № 27. С. 2205. 7. *Проблеми інформаційного законодавства України в сфері створення, поширення та використання інформації та шляхи їх вирішення: Аналітична записка.* URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1189> 8. *Мудрак Л. М.* Інформаційне суспільство як формат розвитку громадянського суспільства // Ефективність державного управління. 2015. Вип. 43. С. 92. 9. *Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії: аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської.* Київ: НІСД, 2016. С. 12. 10. *В информпространстве Крыма не осталось неугодных к оккупационным властям СМИ – правозащитники.* URL: <http://interfax.com.ua/news/general/248113.html> 11. *Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії: аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської.* С. 26. 12. *В «ЛНР» отключили 23 украинских телеканала и Дождь.* URL: <http://mignews.com.ua/regiony/lugansk/5076733.html> 13. *В «ЛНР» создана «информационная комиссия», которая будет удалять украинские телеканалы из сетки вещания.* URL: <http://www.ostro.org/general/society/news/466095/> 14. *Информационно-психологическая война, Восточный фронт.* URL: <http://argumentua.com/stati/informatsionno-psikhologicheskaya-voina-vostochnyi-front> 15. *Специалисты РФ проводят на Донбассе информационно-психологические операции.* URL: <http://www.facenews.ua/news/2015/269209/> 16. *В школах «ДНР/ЛНР» из детей пытаются сделать адептов Путина и «русского мира».* URL: http://antikor.com.ua/articles/28825- v_shkolah_dnrlnr_iz_detej_pytajutsja_sdelatj_adeptov_putina_i_russkogo_mira 17. *В Донецке канал 1+1 заменили поддельным вещанием.* URL: <http://novosti.dn.ua/details/245980/> 18. *Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії: аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської.* С. 47-48. 19. *Міністерство інформаційної політики України: Про Міністерство.* URL: <http://mip.gov.ua/content/pro-ministerstvo.html>

20. Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001525-14> 21. Нацрадателерадіомовлення закликала провайдерів тимчасово не ретранслювати 4 російських телеканали. URL: http://dt.ua/UKRAINE/nacrada-teleladiomovlennya-zaklikala-provayderiv-timchasovo-neretranslyuvati-4-rosiyskih-telekanali-139224_.html 22. Указ про блокування ВКонтакте, Яндекс та Mail.Ru набув чинності. URL: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-39946342> 23. Рада ухвалила закон про україномовні квоти на телебаченні. URL: <http://novynarnia.com/2017/05/23/rada-uhvalila-zakon-pro-ukrayinomovni-kvoti-na-telebachenni/> 24. Мудрак Л.М. Цит. праця. С. 92. 25. Якою має бути інформаційна політика України в умовах війни? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28338927.html> 26. Там само. 27. З інформаційною політикою в Україні все погано. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2016-09-16/s-informatsionnoy-politikoy-v-ukraine-vse-ploho/7284> 28. Там само. 29. Попова Т. Криза урядових комунікацій в Україні. Про деякі причини і деякі пропозиції. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28437716.html>

Havryliuk Karina. Overcoming of political crisis in Ukraine during hybrid war: informational component

The article analyzes the features of state informational politics in terms of Hybrid war and political crisis, overviews the basic techniques of information and communication technologies and information attacks, defines the main tasks of the authorities towards the modeling of media landscape and protection of national interests in terms of information security. An analysis of importance of governmental information in the media landscape, both for domestic and foreign policy of the state is given. The role of the mass media in the construction of information policy and the modeling of the media landscape of the state is studied. Review of the first steps of government in protection from information aggression on the national level is given in the article. Analysis of the relevance of scientific research on the solution of the political crisis in a hybrid war with the help of communicational instruments and information technologies.

It is determined that the following measures for effective information support for the state government are necessary: forecasting and decision-making on information support of power structures should become an integral part of the adoption of common strategic decisions; building powerful informational and analytical structures for informational support of government communications. Their potential should be expanded by involving civil society structures and independent media through civilized formats of public-private partnerships; building single center for the modeling of strategic narrative; training of specialists for the sphere of government communications and personnel support of their career.

Through the implementation of these measures, the state can gradually move to the advanced form of crisis government communications: the formation of its own "agenda" in the media landscape of the state and the world, conducting ad-

vanced measures to neutralize information threats, maintaining a transparent and effective dialogue with key target audiences.

Key words: political crisis, informational politics, hybrid war, information security.

УДК 323.2

К. Є. ІЩЕЙКІН

ДОСВІД КАНАДИ У РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ

З'ясовано вплив рівня розвитку інфраструктури, культурної і мовної багатоманітності громадян, неолиберальних реформ, децентралізації та соціально-економічної поляризації на модель і зміст бюджету участі, що впроваджується у Канаді. На прикладі Монреалю, одного з найбільш децентралізованих міст світу, та Торонто розглянуто практику реалізації механізмів учасницької демократії у цих містах.

Ключові слова: бюджет участі, місцеве самоврядування, децентралізація, неолибералізм, демократія участі.

Ищейкин К. Е. Опыт Канады в реализации бюджета участия

Установлено влияние уровня развития инфраструктуры, культурного и языкового многообразия граждан, неолиберальных реформ, децентрализации и социально-экономической поляризации на модель и содержание бюджета участия, внедряемого в Канаде. На примере Монреаля, одного из наиболее децентрализованных городов мира, и Торонто рассмотрена практика реализации механизмов демократии участия в этих городах.

Ключевые слова: бюджет участия, местное самоуправление, децентрализация, неолиберализм, демократия участия.

Ishcheikin Kostantyn. Canadian experience in implementation of participatory budgeting

The influence of infrastructure development, cultural and linguistic diversity of citizens, neoliberal reforms, decentralization and socio-economic polarization on the model and content of the participation budget implemented in Canada is defined. On the example of Montreal, one of the most decentralized cities in the world, and Toronto, the practice of implementing participatory democracy mechanisms in these cities is considered.

Key words: participation budget, local government, decentralization, neo-liberalism, participation democracy.